

พลังวิวัฒนาการของเอกภพ

ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของเอกภพ

จากบทที่แล้ว ๆ มา เราจะเห็นได้ว่าเตยาร์คมองเอกภพในรูปของการเกิด (Genesis) และการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวไปสู่สภาวะแห่งจิต หรืออีกนัยหนึ่ง เอกภพเป็นกระบวนการแห่งการแปรเป็นจิต (Process of Spiritualization) กระบวนการนี้ปรากฏในรูปของวิวัฒนาการ "ตั้งแต่ก้นบึ้งของสสารไปสู่ยอดสูงสุดแห่งจิต ย่อมมีเพียงวิวัฒนาการเดียว"^๑ มีปรากฏการณ์ต่อเนื่องตามลำดับดังนี้คือ

๑. การเกิดชีวิต (Biogenesis) มีปรากฏการณ์สำคัญคือ การแปรเป็นโมเลกุล (Moleculization) ซึ่งหมายถึงการจับกลุ่มกันของอะตอมเป็นโมเลกุลที่ใหญ่ขึ้นและซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งชีวิตสามารถที่จะปรากฏออกมาได้

๒. การเกิดปัญญา (Noogenesis) มีปรากฏการณ์สำคัญคือการแปรเป็นมนุษย์ (Hominization) ซึ่งหมายถึงการอุบัติขึ้นของมนุษย์ผู้มีปัญญา (Thinking Man) อันเป็นผลลัพธ์ภายหลังจากการแปรเป็นสมอง^๒ (Cerebralization) เกิดขึ้นร่วมกับการยืดกายไต่ตรง (Upright Posture)

^๑ Teilhard, The Future of Man, p. 24. "From the depths of Matter to the highest peak of the Spirit there is only one Evolution."

ในระคับตั้งฉากกับพื้นโลกซึ่งจะพบหาไม่ได้ในสัตว์อื่นใดหรือแม้ในสัตว์ที่เป็นบรรพบุรุษของมนุษย์เอง”

๓. การเกิดพระคริสต์ (Christogenesis) หมายถึงการอวตารของพระเจ้าในหมู่มนุษย์ อันเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการพัฒนาชีวิตพระเจ้าจนถึงจุดโอเมกา

๔. โอเมกาหมายถึงอุบัติการณ์แห่งเปเลโรมา หรืออีกนัยหนึ่งบรรณาการแห่งพระคริสต์สรรพระ ซึ่งแสดงว่าเอกภพโคจรบรรลุถึงสภาวะโอเมกา มีสภาพสงบนิ่งสันติสุขในองค์เอกัตตา นับเป็นยุคปลายสุดของกระบวนการแห่งการแปรเป็นจิต เป็นจุดจบของวิวัฒนาการ เป็นนิรันดรภาพตลอดไป

จากปรากฏการณ์เหล่านี้ การเกิดชีวิตและการเกิดปัญญาไม่น่าจะเป็นปัญหาสำหรับวิทยาศาสตร์และคนทั่วไป เพราะสิ่งเหล่านี้ได้เกิดขึ้นแล้วจริง ๆ ในประวัติวิวัฒนาการของเอกภพ แต่การเกิดพระคริสต์เห็นจะเป็นปัญหา ดังที่เซอร์ จูเลียน ฮักซ์เลย์ให้ข้อสังเกตไว้ว่า

นักวิทยาศาสตร์เป็นอันมากเช่นเดียวกับชาวเขา ยอมรับว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะคลอตามเขา [คือเตยารุก] ไปในทุกหนทางแห่งความพยายามอันกลาหาญที่จะสมานองค์ประกอบเหนือธรรมชาติ

ลักษณะแห่งการทรงตัวเช่นนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยให้มนุษย์สามารถสร้างสรรค์อารยธรรมขึ้นได้ เพราะระยางค์คู้หน้าสามารถไขการไถ่ถอนโดยไม่ต้องเป็นภาระในการพยุงตัว ทำให้มีมือที่ 'ว่าง' พอที่จะไขประคิษฐ์สรรพสิ่ง เช่นภาษาเขียน ศิลปะ เครื่องมือ เครื่องใช้ เหล่านี้เป็นต้น

ในคริสต์จักร เข้ากับปวงขอเท็จจริงและขอบข่ายของวิวัฒนาการ

ที่เป็นปัญหา ก็เพราะยังไม่เกิดขึ้นและยังไม่มีสิ่งชี้เฉพาะตายตัวลงไปว่า
ต้องเกิดขึ้นอย่างนั้น สิ่งทีวิทยาศาสตร์และคนทั่วไปต้องการก็คือความฉับพลัน
ทันทีที่จะสังเกตเห็นใ้จริงว่า A กระทบ B อย่างไร และไหลล C ใน
รายละเอียดเช่นไร ถ้าปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นสม่ำเสมอก็ยอมรับกันว่าเป็น
ความจริงที่ขอบข่ายเหตุผล แต่วิธีเช่นนี้ไม่อาจใช้กับความคิดของเคยาร์คได้
เพราะปรากฏการณ์ที่เอกภพเสนอต่อเราเกิดขึ้นครั้งเดียว และก้าวหน้าเรื่อยไป
ไม่มีวันย้อนกลับ ที่สำคัญคือกินเวลานานจนไม่อาจสนองความต้องการของ
ปัจเจกมนุษย์ที่จะสังเกตเห็นใ้จริงในฉับพลันทันที นี่ทำให้เป็นปัญหา ที่จริง
เคยาร์คก็เสนอวิธีแก้ไว้ให้แล้ว คือให้มองจากมนุษยชาติซึ่งมีประวัติศาสตร์
เป็นบันทึกความทรงจำ แทนที่จะมองจากปัจเจกมนุษย์ซึ่งมีช่วงชีวิตอันน้อยนิด
แต่อย่างไรก็ดีในความเห็นของผู้เขียน พรรคนะที่เคยาร์คเสนอไว้แล้ว
เกี่ยวกับการบรรจบเข้าหากันของปวงมนุษย์ สภาวะโอเมกาที่พ้นขอบเขตของ
สภาพเอ็นโทรปีสูงสุด ความสำคัญของมนุษย์และโลกที่มีต่อเอกภพ และการ
รูสำนึกในตัวเองของเอกภพเหล่านี้เพียงพอที่จะทำให้เราทิ้งต่อตัวเราและ
สรรพสิ่งรอบข้าง ต่อวิกฤตกาลในปัจจุบัน และสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
จริงอยู่ความพยายามของเคยาร์คไม่อาจทำให้เรายอมรับโดยสนิทใจว่า
จุดสุดท้ายอันติมะ (The Ultimate End Point) ต้องเป็นพระคริสต์สรรพระของ

Sir Julian Huxley, "Introduction," The Phenomenon of

Man, p. 19. "Though many scientists may, as I do, find it impossible
to follow him all the way in his gallant attempt to reconcile the
supernatural elements in Christianity with the facts and implications
of evolution."

คริสตจักร แต่ไม่ว่าจะเรียกอย่างไร หรือมีภาวะเช่นไร เราปฏิเสธเตยาร์ค
ไม่ได้ว่าสิ่งหนึ่งที่ยิ่งใหญ่กว่ามนุษย์ โลก และเอกภพรอเราอยู่เบื้องหน้า
สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่วิวัฒนาการได้ออกแก่มนุษย์ก็คือความเป็นปฏิปักษ์ต่อสภาวะ
เอนโทรปี เพราะเหตุว่าเอนโทรปีนั้นชี้บ่งไปถึงความเสื่อมสลายและความ
แตกแยกของสรรพสิ่งในขณะที่วิวัฒนาการ เป็นความก้าวหน้าและการรวมกลุ่ม
ไม่ว่าจะเป็นอะตอมรวมกลุ่ม เซลรวมกลุ่มหรือมนุษย์รวมกลุ่ม แตก่เคิบโต
ยิ่งขึ้นทุกที ทิศทางสองทิศที่สวนกันนี้เราพบว่าเอนโทรปีมีจุดจบที่ความตาย
นิรันดร* ดังนั้น วิวัฒนาการซึ่งเป็นปฏิปักษ์ของเอนโทรปีก็ควรมีจุดจบที่
ชีวิตนิรันดร ผู้เขียนเชื่อว่าการก้าวหนาสู่อนันตภาพของเราไม่ใช่ความเพื่อยัน
หลักฐานที่มีอยู่พร้อมแล้วในมือของเราคือวิวัฒนาการ สัมพันธูญะและการ
โคจรราวดู

เบื้องหลังวิวัฒนาการ

วิวัฒนาการในความคิดของเตยาร์คไม่มีพลังอยู่เบื้องหลังโดย
สารัตถะเหมือนกับพลังหยานแห่งชีวิต (Elan Vital) ของแบร์คของ เจตจำนง
ที่จะมีชีวิต (The Will to Live) ของโซเป็นฮาวเออร์ หรือเจตจำนงที่จะมี
อำนาจ (The Will to Power) ของนิชเซ่ จริ่งอยู่ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง
ของเอกภพในการทวีความซับซ้อนแห่งมวลสารนั้น สมาชิกมีพลังงานเรเคียด
เป็นตัวกระทำการ แต่พลังงานเรเคียดไม่ใช่ความเป็นจริงอันคิมะ พลัง
วิวัฒนาการของเอกภพที่ทำให้การแปรเป็นจิตสำเร็จสมบูรณ์ขึ้นไคนั้นคือพระเจ้า
เพราะพระองค์ประสงค์พระคริสต์ โดยเหตุนี้สรรพสิ่งจึงเป็นไปได้และมี
วิวัฒนาการต่อมา

พระเจ้ามิได้ประสงค์วางอาทิตย์ โลก พฤษภ หรือมนุษย์ พระองค์ประสงค์พระคริสต์ และเพื่อที่จะมีพระคริสต์ พระองค์จำเป็นต้องสร้างโลกแห่งจิต และมนุษย์เป็นการเฉพาะ เพื่อให้เป็นแหล่งกำเนิดของพระคริสต์อย่างเอกเทศ และการที่จะให้มีมนุษย์ พระองค์จำเป็นต้องจัดให้มีกระบวนการที่มาจากชีวิตินทรีย์ และกำเนิดแห่งชีวิตินทรีย์นี้เองได้ปลุกความพลุ่งพล่านไปตลอดทั่วเอกภพ

ดังนั้น เคนยาร์ดจึงสรุปความคิดในเรื่องวิวัฒนาการของตนไว้ในคำพูดเพียงสี่คำ คือ ชีวิต มนุษย์ พระคริสต์ และพระเจ้า "ชีวิตเพื่อ มนุษย์ มนุษย์เพื่อพระคริสต์ พระคริสต์เพื่อพระเจ้า"^๑

เราจะเห็นได้ว่าปรัชญาของเคนยาร์ดมีแนวโน้มไปในทางสรรพเทวนิยม ทั้งนี้เพราะเคนยาร์ดเน้นถึงจุดโอเมกาซึ่งพระเจ้าทรงเป็นทุกสิ่งในทุกสิ่งอันสอให้เห็นลักษณะของอันตรกาวะ อันที่จริงแล้วปรัชญาที่มีแนวคิดเกี่ยวกับจุดจบ

^๑ Teilhard, Science and Christ, p. 79. "God did not will individually, the sun, the earth, plants, or Man. He willed his Christ;—and in order to have his Christ, he had to create the spiritual world, and man in particular, upon which Christ might germinate; —and to have man, he had to launch the vast process of organic life; — and the birth of that organic life called for the entire cosmic turbulence."

^๒ Teilhard, The Future of Man, p. 36. "Life for Man. Man for Christ. Christ for God."

อันติมะซึ่งสรรพสิ่งบรรลุนอกภาพสมบูรณ์สุดในสารัตถะทิพย์ (Divine Essence) ย่อมได้รับการพิจารณาว่าเป็นสรรพเทวนิยมอยู่เนื่อง ๆ เช่น ความคิดของ เฮเกิลและความคิดในอุปนิษัท เป็นต้น ความคิดของเตยาร์คก็มักจะถูกเพ่ง เล็งเข้าไปในข่ายนี้ด้วย ทรรศนะของเตยาร์คที่มีต่อศาสนาฮินดู ดังข้างล่างนี้ อาจเป็นทางแห่งการเปรียบเทียบในเบื้องต้นว่าเตยาร์คมีแนวโน้มของสรรพ- เทวนิยมหรือไม่

สิ่งนั้น [ศาสนาฮินดู] โดยตรรกะเป็นลัทธิแห่งความเฉื่อยชา แห่งการผ่อนคลายความตึงเครียด แห่งการหลีกหนีจากสรรพสิ่ง อันที่จริง เป็นลัทธิที่ไร้ประสิทธิภาพและไร้ชีวิต เป็นสิ่งที่สวนทาง กับสิ่งที่รหัสนิยามอันแท้จริงของมนุษย์ซึ่งเกิดในตะวันตกแสวงหา ถ้ามั่นจะสามารถพัฒนาตัวเองให้เต็มที่ไต่ สำหรับรหัสสยนิยม ของตะวันตกนั้น [ตอนนีเตยาร์คหมายถึงตนเอง] การเขารวม เป็นหนึ่ง [กับพระเจ้า] ซึ่งต้องการความอนุเคราะห์จากเรา อนุมัติโดยไม่กคหรือทอนความเป็นจริง แต่ส่งเสริมความมานะ มุ่งไปสู่การบรรลุสภาพ [การบรรจบของสรรพสิ่ง] พระเจ้า ย่อมเขาถึงไต่ ไม่ใช่ด้วยการปฏิเสธโลก แต่ด้วยการแผ่ขยายโลก*

Teilhard, Science and Christ, p. 106. "It is, logically, a doctrine of passivity, of relaxation of tension, of withdrawal from things. A doctrine, in fact, that is totally ineffective and dead. It is precisely the reverse of what true human mysticism, born in the West, looks for if it is to be able to develop itself fully. For the western mystic the unity that demands our worship is to be found at the term not of a suppression or attenuation of the real but of an effort of universal convergence. God is arrived at not in a negation, but in an extension, of the world."

จากคำพูดนี้เตยาร์คติเห็นว่า การเข้าถึงพระเจ้าของอินทูนนั้น เป็นการเข้าถึงโดยการ 'ทอนความจริง' โดยการ 'ปฏิเสธโลก' นั่นคือการเห็นว่าโลกและสรรพสิ่งเป็นมายา เพราะสำหรับเตยาร์คินั้น ทุกสิ่งเป็นความจริงที่จะนำเราไปสู่พระเจ้าโดยวิถีทางของวิวัฒนาการ แต่การกล่าวเช่นนี้ทำให้เตยาร์คตกลงสู่สรรพทวนิยม เพราะการกล่าวว่สรรพสิ่งกำลังบรรจบไปสู่จุดโอเมกา ทำให้ต้องยอมรับว่า 'เอกภาพ' กำลังจะเกิดขึ้น ควบคู่กับเป็นสรรพทวนิยมชนิดจักรวาลนิยม (Acosmism) ^๑ อันที่จริงถ้าพิจารณากันโดยหลักการแล้ว เตยาร์คไม่ใช่สำนักสรรพทวนิยม เพราะว่าพระเจ้าของเตยาร์คมิได้ถูกประกอบขึ้นมาจากสรรพสิ่งในเอกภพ พระองค์ยอมไม่อาจสูญเสียพระองค์เองเข้าไปในสิ่งสร้างของพระองค์ พระเจ้าซึ่งเป็นสิ่งเดียวกับโลกยอมไม่มีค่าควรแก่การนอบนอมบูชาของมนุษย์ พระองค์จำเป็นต้องเป็นอัครภวาระโดยสาร์ตตะ นั่นคือสำเร็จและสมบูรณ์ในพระองค์เอง เป็นอิสระจากกระบวนการของโลกซึ่งทรงเป็นผู้แนะนำส่องสว่างและให้ความบันเทิงใจ แม้จะทรงมีลักษณะอันตรภวาระ ทั้งนี้ก็เพราะกระบวนการของโลกโดยตัวของมันเองยอมไร้ความหมายและเป็นไปไม่ได้หาชาติพระองค์ เตยาร์คเองก็ยังได้เสนอทรรศนะว่าสรรพทวนิยม นั้นให้ความคิดถึงการรวมสากลภาพโดยสมบูรณ์ (Perfect universal union) ซึ่งถ้าเป็นจริงยอมให้มนุษย์ได้เพียงการหลอมรวมตัวและความไร้สัมปชัญญะ เพราะในจุดสุดท้ายของวิวัฒนาการสำหรับสรรพทวนิยมทุกสิ่งในเอกภพยอมสูญหายเข้าไปในพระเจ้าจนสิ้น แต่ในทรรศนะของเตยาร์คพระเจ้ายอมอุทิศสรรพสิ่งที่แตกต่างกันไปจนถึงจุดสุดท้ายของแต่ละปัจเจกภาพจนเป็นเอกภาพในความหลายหลาก ซึ่งในจุดยอดแห่งการเขารวมภาคีกับพระเจ้านี้เอง ปัจเจกภาพยอมพบความบริบูรณ์ส่วนตัวของตน ^๒ ผู้เขียนไม่เห็นความ

^๑ สรรพทวนิยมประเภทหนึ่งที่ว่าโลกถูกดูดกลืนเข้าไปในพระเจ้า

^๒ Teilhard, The Divine Milieu, p. 116

จำเป็นที่จะต้องยืนยันว่าเคยาร์คมิได้เป็นสรรพเทวนิยม แม้เคยาร์คจะได้
โจมตีสรรพเทวนิยมทั้งข้างตน ถ้าจะจริงก็จริงเพราะนิยามว่า สรรพเทวนิยม
เนนว่าการเขารวมเป็นหนึ่งกับพระเจ้านั้นสรรพสิ่งซึ่งเป็นปัจเจกภาพยอม
สูญสิ้นไป ซึ่งผู้เขียนไม่เห็นข้อสำคัญที่จะต้องยอมรับนิยามอย่างนี้ ผู้เขียน
เชื่อว่าเคยาร์คมีแนวของสรรพเทวนิยมแต่เหตุที่ยอมรับไม่ได้ก็เพราะเป็น
นักปรัชญาคริสต์ อันที่จริงสรรพเทวนิยมในแนวใหม่ซึ่งไม่จำเป็นต้องตรง
กับนิยามอักษรใด ๆ น่าจะเป็นทางประสานศาสนา ปรัชญาและวิทยาศาสตร์
เขาควยกันโคตียิ่ง กล่าวคือ พระเจ้าคือทุกสิ่ง ทุกสิ่งคือพระเจ้า

(God is all -- all is God) น่าจะเป็นเพียงความคิดเดียวของ
สรรพเทวนิยม ไม่ควรต้องพวงระบบจริยศาสตร์หรือนิยัตินิยมหรือความ
เป็นมายาของสรรพสิ่ง หรือข้อปลีกย่อยที่ไร้สาระอันใดเขามาอีกต่อไป
ศาสนามีสิ่งเหนือธรรมชาติ วิทยาศาสตร์มีเอกภพ ปรัชญายอมทำหน้าที่เป็น
'วิถีทาง' ที่จะเชื่อมสองสิ่งนี้เขาควยกัน และในความพยายามเช่นนี้
เคยาร์คได้ปฏิบัติแล้วควยความสำเร็จก็ยิ่งโดยอาศัยทฤษฎีวิวัฒนาการ

วิวัฒนาการคือทฤษฎี ระบุหรือสมมุติฐานกระนั้นหรือ ?
มันเป็นมากกว่านั้น มันเป็นเงื่อนไขทั่วไปซึ่งปวงทฤษฎี ปวง
สมมุติฐาน ปวงระบบจำเป็นต้องยอมรับ และเป็นไปตาม
นั้นแต่บัดนี้ไป ถ้าแมนว่าสิ่งเหล่านี้จะเป็นความจริงและเป็น
ไปโค วิวัฒนาการคือแสงส่องทางแกปวงความเป็นจริง เป็น
กนกที่ทุกเส้นต้องคลอติดตาม"

⁹ Teilhard, The Phenomenon of Man, p. 219. "Is evolution
a theory, a system or a hypothesis? It is much more: it is a
general condition to which all theories, all hypotheses, all
systems must bow and which they must satisfy henceforward if they
are to be thinkable and true. Evolution is a light illuminating
all facts, a curve that all lines must follow."

ภูมิหลังของเตยาร์ค

จากการศึกษาความคิดในเรื่องวิวัฒนาการของเตยาร์คมาแล้วทั้งหมดขอมพาเราไปสู่ปัญหาที่ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ในประวัติปรัชญานั้นคือ ปัญหาเกี่ยวกับภูมิหลัง (Background) แห่งความคิด เตยาร์คได้รับอิทธิพลจากเมธีกรอน ๆ อย่างไม่รู้หรือไม่ในการสร้างระบบปรัชญาของตนขึ้น เราจะเห็นได้ว่าแนวคิดในทำนองเดียวกันหรืออันที่จริงในความคล้ายคลึงกันกับเตยาร์คเคยมีปรากฏมาก่อนแล้วไม่ในแง่ใดแง่หนึ่ง ทั้งทางตะวันออกและตะวันตก ทางตะวันออกเรามีรามานูชะปราชญ์แห่งลัทธินเวทานตะหลังสังกรจารย์ ซึ่งกล่าวถึงความมีสัมปชัญญะต่อความมีอยู่อันแท้จริงของชีวาत्मันแต่ละหน่วยหลังจากบรรลุโมกษะ คือการรวมเป็นหนึ่งกับพระเจ้าโดยเอกภาพทั้งหมดรวมทั้งมนุษย์อยู่ในฐานะ 'กายเนื้อ' ของพระเจ้า พระเจ้าเองทรงดำรงฐานะเป็นจิตวิญญาณของกายเนื้อนี้ ชีวาत्मันแม้จะเป็นส่วนประกอบของ 'กายเนื้อ' แห่งพระเจ้าแต่ก็ยังคงสัมปชัญญะของตัวเองอยู่เช่นกัน พระเจ้าในลักษณะเช่นนี้ก็เป็นเอกภาพในความหลายหลากคล้ายคลึงกับพระคริสต์สรรพระของเตยาร์ค แต่ถึงกระนั้นก็ยังมิใช่ข้อแตกต่างที่เห็นได้ชัดในเรื่องจุดจบอันติมะนี้อยู่ พระเจ้าของรามานูชะ เป็นจิตวิญญาณที่ครอบครองร่างกายซึ่งประกอบไปด้วยสรรพสิ่งและชีวาत्मันเหมือนวิญญาณของเราครอบครองร่างกายของเรานี้ทำให้เกิดปัญหาเรื่องตัวตนของพระเจ้าขึ้นเหมือนกับที่เกิดในมนุษย์ส่วนไหนคือพระเจ้า ? ถ้าทั้งหมดเป็นพระเจ้าก็จะขัดแย้งกับคำสอนของรามานูชะเอง ซึ่งถือว่าพระเจ้าอยู่ในฐานะเป็นจิตของสรรพสิ่ง ถ้าเฉพาะ

Chandradhar Sharma, A Critical Survey of Indian

Philosophy (Delhi: Motilal Banarsidass, 1973), pp. 350 - 6.

พระจิตเท่านั้นคือพระเจ้า จะเอาพระรหัสกายไปไว้เสียที่ไหน ? เพราะ
โมกษะสำหรับชีวาत्मันทั้งปวงก็คือการสำนึกรูว่าตนเป็นปรมาณูแห่งร่างกาย
ของพระผู้เป็นเจ้า ดังนั้น พระเจ้าทั้งหมดยอมตองประกอบไปด้วยสองส่วน
คือส่วนกายและส่วนจิตวิญญาณ นี้ก็จะพากลับไปหาข้อโต้แย้งเดิมอีก สิ่ง
เหล่านี้ไม่เป็นปัญหาสำหรับเตยาร์ค เพราะพระคริสต์สรรพระยอมประกอบ
ไปด้วยสองส่วนแต่เป็นธรรมชาติเดียวกันคือเป็นธรรมชาติแห่งจิต ส่วนหนึ่ง
คือพระรหัสกายอันใดแก่การรวมกลุ่มเหนือบุคคลของปวงวิญญาณมนุษย์
อีกส่วนหนึ่งคือพระวิญญาณอันใดแก่มหาวิญญาณซึ่งเป็นสัมปชัญญะเหนือบุคคล
ของปวงวิญญาณมนุษย์ จึงจะเห็นได้ว่าทั้งพระรหัสกายและพระวิญญาณ
เป็นอัครภาวะบนพื้นฐานเดียวกันคือปวงวิญญาณมนุษย์ แต่พระเจ้าของ
รามานูชะเป็นทวิภาวะระหว่างปวงสสารและชีวาत्मัน ซึ่งเป็นพระวรกาย
กับองค์พระผู้เป็นเจ้าเองซึ่งทรงเป็นพระจิตของพระวรกายนี้

ในทางตะวันตกปรัชญาที่มีแนวความคิดเกี่ยวกับความเคลื่อนไหว
เปลี่ยนแปลงไปสู่จุดจบอันคัมภีร์นั้น มีอยู่เป็นอันมาก ตั้งแต่เฮราคลิตุสผู้อธิบาย
ไฟทิพย์ (Divine Fire) ผ่านอริสโตเติลในเรื่องของสมรรถณภาวะไปสู่
กรรตุภาวะบริสุทธิ์หรือผู้เคลื่อนไหวแรกจนถึงเฮเกล ซึ่งเป็นจุดรวบยอดของ
ความคิดเช่นนี้ เราได้เคยพิจารณาเปรียบเทียบเตยาร์คกับเฮเกลมาบ้าง
แล้ว ในตอนนี้ผู้เขียนรู้สึกเป็นหน้าที่ที่จะต้องกล่าวว่าการมองเตยาร์ค
ให้เหมือนกับเฮเกลนั้นจะเป็นการง่าย เพราะเพียงแต่คิดว่าทั้งสองมี
ทรรศณะตรงกันว่าการเกิดเอกภพ (Cosmogensis) เป็นอันตภาวลักษณะ
หรืออีกนัยหนึ่งเป็นกระบวนการที่มีทิศทางไปสู่จุดหมายก็เป็นอันใดก็ตาม
แต่การมองอย่างนี้ออกจะกว้างจนเกินไปจนอาจจะให้ใครมีความคิดเหมือน
กับใครก็ได้ ที่จริงแล้วนอกจากความคิดในเรื่องจุดจบอันคัมภีร์จะต่างกัน

เพราะเฮเกลมีการย้อนกลับไต่แค่เตยาร์คไม่มี และสรรพสิ่งสำหรับเฮเกล
ยอมกลายเป็นจิตดวงเดียวคือองค์อสมัพัทธ์ แต่สำหรับเตยาร์คเฉพาะมนุษย์
เท่านั้นจึงจะก้าวหน้าไปสู่องค์พระคริสต์สรรพะโค พื้นฐานในความคิด
ทางประวัติปรัชญาต่างกัน เฮเกลมาจากจิตนิยมของเยอรมันหลังคานต์
แต่เตยาร์คมาจากปรัชญาคริสต์ ความก้าวหน้าในกรรตุภาวะของจิต
(The Spirit) สำหรับเฮเกลจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพึงกระบวนการ
ปฏิพัฒนา แต่ความก้าวหน้าในวิวัฒนาการของเตยาร์คอาศัยการทวีความ
ซับซ้อนและสัมพัทธ์อยู่ ถึงจะมีลักษณะของปฏิพัฒนาที่เป็นเพียงการอุทัย
ของสิ่งใหม่จากสิ่งเดิมไม่ใช่การประนีประนอมของสิ่งใด

ผู้เขียนเชื่อว่าในทุกความคิดที่เราจะหยิบยกขึ้นมาเปรียบเทียบ
กับเตยาร์คยอมมีข้อแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญให้เห็นได้เสมอ ปัญหา
ที่ว่าเตยาร์คจะได้อิทธิพลทางความคิดจากใคร อย่างไร หรือไม่ จึงเป็น
เรื่องที่พูดได้และคานต์ตลอดเวลา ผู้เขียนใคร่ขอมองปัญหานี้ในอีก
แนวหนึ่ง เป็นแนวที่เปลี่ยนแบบความคิดของเตยาร์ค นั่นคือ ผู้เขียนเชื่อว่า
สังขรรณอันเป็นความจริงอันคิมะยอมมีเพียงหนึ่ง แต่มนุษย์จะมองเห็น
ในรูปใด แงใด ยอมขึ้นกับองศาความซับซ้อนแห่งโครงสร้างเชิงสสาร
ของปัจเจกภาพนั้น ๆ ที่จะอำนวยให้กระทำการใคร่ครวญสังขรรณออกมา
ในลักษณะต่าง ๆ การที่จะคิดเหมือนกันหรือต่างกันจึงไม่ใช่ของแปลก
อันที่จริงมนุษย์ใดเปรียบกับวันใดอื่น ๆ ทั้งปวงอยู่แล้วในข้อที่ว่าโครงสร้าง
เชิงสสารของเรามีองศาแห่งความซับซ้อนสูงสุด เปิดโอกาสให้ความ
แท้จริงอันคิมะฉายปรากฏออกมาได้มากที่สุด เราจึงมีสรรพวิชาการทั้งปรัชญา
ศิลปะ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ มีระบบสังคม มีวัฒนธรรม มีจริยธรรม
มีคุณคา ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในความเคลื่อนไหว
เปลี่ยนแปลงของเอกภพควบคู่ไปกับการทวีความซับซ้อนแห่งเนื้อมวลสาร

สมาชิกของเอกภพอยู่ตลอดเวลาราวกับเป็นความพยายามของเอกภพที่จะ
คืบหน้าไปสู่จุดหมายอะไรสักอย่างในอนาคต เมื่อวันนั้นมาถึง วันที่สรรพสิ่ง
บรรจบเขาหากันสู่เอกภาพสูงสุด ความจริงอันคัมภีร์ประจักษ์ปรากฏเป็นภรรค
ภาวะบริสุทธิ์ เป็นนิรันดรภาพ

"พระเจ้ามิได้เสนอพระองค์เป็นสิ่งที่สำเร็จสมบูรณ์แก่ความเป็น
อยู่ซึ่งเป็นอันตะของเราเพื่อรับไว้โดยพลัน สำหรับเราพระองค์เป็นการ
เปิดเผยและความก้าวหน้านิรันดร"

อันที่จริงแล้วไม่ใช่ว่าปรัชญาของเตยาร์จะสำเร็จสมบูรณ์ลงตัว
พอดี เตยาร์คนนั้นเข้าในลักษณะที่ว่าพูดเท่าไรไม่รู้จักหมด เขียนเท่าไร
ไม่รู้จักพอกับความในใจของตน ถึงแมเตยาร์จะมีความคิดทางปรัชญา
คงที่ไม่เหมือนกับบรัสเซลล์ซึ่งมีความคิดเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอจนตลอดอายุขัย
แต่ความคิดที่คงที่ของเตยาร์ก็อธิบายได้ไม่รู้อัน เหมือนกับที่แบร์กของ
บรรยายความคิดของตนเองไว้ว่า

ในที่สุดความคิดทุกอย่างก็รวมตัวกันเข้าเป็นจุดเดี่ยวซึ่ง
เราสามารถรู้สึกได้ว่าเราสามารถเข้าใจถึงไคมากขึ้น
เรื่อยไป แต่ไม่มีหวังจะเข้าใจไคอย่างสมบูรณ์ จุดนี้เป็น
จุดเชิงเดี่ยว เชิงเดี่ยวอย่างที่สุด เชิงเดี่ยวอย่างพิเศษ
จนถึงกับว่านักปรัชญาไม่มีวันจะสามารถถกถาวออกมาได้อย่าง
หมดเปลือก นักปรัชญาจึงต้องใช้เวลาตลอดชีวิตเพื่อแสวงหา
ออกมา เขาไม่สามารถจะสรุปความคิดในใจของเขาลง
เป็นสูตรใด จะกำหนดสูตรใดซึ่งรู้สึกว่ายังไม่ใช่ไคอยู่ทั่วไป
แก่ไปแล้วก็พบว่าสูตรเก่าก็ยังไม่ใช่ ยิ่งแก่เป็นสูตรใหม่

Teilhard, The Divine Milieu, p. 139. "God does not
offer himself to our finite beings as a thing all complete and
ready to be embraced. For us he is eternal discovery and
eternal growth."

เหมือนเพิ่มเข็มแฉ่งใหม่ที่พัฒนามากขึ้นกว่าเข็มเพิ่มซ่อนเขา
กับแฉ่งที่โคกกำหนดไว้แล้ว ที่สวดภพวาตนเองมีใจทำ
อะไร นอกจากพัฒนาความคิดขึ้นเป็นขั้น ๆ เขาไกลความ
คิดเชิงเดียวของอัมตคติญาณดั้งเดิมมากขึ้นเท่านั้น ความ
ซับซ้อนทั้งหมดของความคิดของเขาซึ่งคงจะซับซ้อนไต่มา
ขึ้นอย่างไม่ว่าจักจบสิ้นหากเขามีอายุยืนคำพา นั้นเป็นผล
สืบเนื่องมาจากการที่เขาไม่สามารถจะหาวิธีเปิดเผยความ
รูของอัมตคติญาณเชิงเดียวของเขาออกมาได้เท่านั้นเอง

เราอาจหาจุดอ่อนในความคิดเรื่องวิวัฒนาการของเตยาร์คได้
หลายจุดดังต่อไปนี้

๑. ถึงแม้ว่าทฤษฎีวิวัฒนาการจะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปใน
วิทยาศาสตร์ แต่อาจจะพิจารณากันจริง ๆ ก็เป็นได้เพียงสมมุติฐาน เมื่อ
เป็นเช่นนี้ย่อมไม่เป็นการเพียงพอแก่การรองรับเหตุผลทั้งปวงที่เตยาร์ค
สร้างขึ้น บางทีในอนาคตวิวัฒนาการอาจไม่ใช้การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง
สายสัมพันธ์ของชีวิตอย่างที่เรารู้เข้าใจในปัจจุบัน ถ้าเป็นเช่นนั้นการที่
เราจะมองว่าคนไม่แห่งวิวัฒนาการมีจุดเริ่มคนที่ชีวิตง่าย ๆ แรกสุด จาก
หน่วยต่ำกว่าเซลล์ จากความซับซ้อนที่พอเหมาะ ของสสารจนชีวิต
ปรากฏแล้ววิวัฒนาการ ก็จะเป็นการมองที่ไร้ความหมาย

๒. เตยาร์คมองวิวัฒนาการในแง่ที่จนเกินไป ปัญหาเรื่อง
ความชั่วร้าย (Evil) และความคับข้อง (Suffering) ไม่ได้รับการ
สนใจจากเตยาร์คนัก กระบวนการแห่งความก้าวหน้าของเอกภพสำหรับ
เตยาร์คมีความแน่วแน่และจุดจบที่มั่นคงจนไม่ไต่คำนึงถึงความเป็นไปได้
ของความล้มเหลวและความเสื่อมสลาย เตยาร์คได้ผสมวิทยาศาสตร์
เมตาฟิสิกส์และความเชื่อของคริสเตียนเข้าด้วยกันในสูตรของความสำเร็จ
และสัมฤทธิ์ผลเพียงอย่างเดียว

เฮนรี แบร์คของ, อ้างอิงใน กิรีติ บุญเจือ, "เตยาร์ค
เคอ ชาร์แดง", หน้า ๑

๓. เตยาร์ค เชื่อในจักรวาลวิทยา (Cosmology) ตามแนวของอับเบ เลอแมเทรอ (Abbe Lemaitre) นักวิทยาศาสตร์ชาวเบลเยียมมากจนเกินไป โดยตั้งมูลบทแห่งความคิดในเรื่องวิวัฒนาการของเอกภพไวบนทฤษฎีระเบิดยิ่งใหญ่ (Big Bang Theory) ของเลอแมเทรอ กล่าวคือเลอแมเทรอได้เสนอว่าสารทั้งหลายซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นเทหวัตถุต่าง ๆ ในเอกภพนี้ได้ออกกำเนิดขึ้นพร้อม ๆ กันและรวมกันอยู่ ณ บริเวณที่เป็นจุดศูนย์กลางของเอกภพ เขาเรียกสารนี้ว่า 'อะตอมดั้งเดิม' (Primeval Atom) กลุ่มสารดังกล่าวมีความร้อนจัดมาก เมื่อประมาณสองหมื่นล้านปีมาแล้วจึงได้เกิดระเบิดขึ้น และกระจัดกระจายออกไปทุกทิศทุกทาง ทำให้อุณหภูมิค่อยลดลง เอกภพมีการขยายตัวใหญ่ขึ้นเหมือนฟองสบู่พองออกธาตุต่าง ๆ เริ่มเกิดขึ้นตามลำดับเนื่องจากอะตอมดั้งเดิมหรือกลุ่มสารต้นกำเนิดนั้นค่อย ๆ จับตัวกันทวีความซับซ้อนมากขึ้น ๆ เป็นปฏิกิริยากลับกับความเร็วในการเคลื่อนที่และอุณหภูมิของการระเบิด กาแลกซีทั้งหลายได้ออกกำเนิดขึ้นจากสารเหล่านั้น ยิ่งเวลาผ่านไปกาแลกซีต่าง ๆ หรืออีกนัยหนึ่ง 'สะเก็ดระเบิด' เหล่านี้ค่อยเคลื่อนที่ช้าลง เอกภพค่อย ๆ เย็นลงทุกที กระบวนการธรรมชาติค่อย ๆ หยุดลงและเดินทางไปสู่ความตาย^๒ จากความคิดเช่นนี้เตยาร์คจึงเสนอมูลบทว่า กิจกรรมพื้นฐานของเอกภพคือการทวีความซับซ้อนแห่งมวลสมาชิกให้เข้มข้นยิ่งขึ้นทุกทีแล้วจึงสร้างระบบความคิดในเรื่องวิวัฒนาการต่อมาจนถึงสภาวะไฮเมกาที่ดวงพนสภาพเอ็นโทรปีสูงสุด แต่ยังมีทฤษฎีอันมีค่าเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปของดร.อาร์ ซี ทอลแมน (Dr.R.C. Tolman) แห่งสถาบันเทคโนโลยีแห่งแคลิฟอร์เนีย

Teilhard, The Future of Man, pp. 103 - 7

อรุณ รัชตะนาวิน, เอกภพ (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๑๕), หน้า ๑๐๖ - ๘

ซึ่งเสนอว่าการขยายตัวของเอกภพหรืออีกนัยหนึ่งการระเบิดของอะตอม
ดั้งเดิมนี้อาจเป็นภาวะชั่วคราวซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นการหยุดนิ่งชั่ววินาที
ในเอ็นโทรปีสูงสุด อาจจะมาช่วยการหดตัวของเอกภพก็ได้
ทอลแมนนักภาพของเอกภพเป็นเหมือนลูกโป่งที่ขยายและหดตัวเป็นจังหวะ
การขยายและหดตัวนี้จะเกิดสลับกันไปชั่วกัลปาวสาน ถ้าเป็นเช่นนั้นก็จะ
มาถึงความเข้าใจว่าการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของเอกภพเป็นวัฏจักร
อันต่อเนื่องกันไปของการรวมตัวและการสลายตัวของกาหวิวัฒนาการและ
การแตกแยก ของแสงสว่างและความมืด ของความเป็นระเบียบและ
ความไม่เป็นระเบียบ ของความร้อนและความเย็น ของการขยายตัวและ
การหดตัว ตลอดระยะเวลาอันไม่มีวันจบสิ้น^๑ ความคิดเช่นนี้มีผลต่อ
ปรัชญาทำให้ทรรศนะของเฮเกลเด่นชัดขึ้น เอกภพมีสภาพเหมือนองค์-
อสัมพันธ์ที่วิวัฒนาการอยู่ในวงวนของมันโคเวียนอันไม่มีวันสิ้นสุด ทรรศนะของ
เคয়ারค์จะได้รับความกระทบกระเทือนถ้าทฤษฎีนี้เป็นจริง เพราะ
หมายความว่า จะมีการเปลี่ยนแปลงจากจุดอัลฟาไปสู่จุดโอเมกาและจาก
จุดโอเมกามาสู่จุดอัลฟา วนเวียนอยู่เช่นนี้ซึ่งไม่ใช่ความตองการของ
เคয়ারค์

ผู้เขียนไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ สำหรับจุดอ่อนทั้งสามจุดนี้ นอกจาก
ที่โต้เคยกล่าวมาแล้ว^๒ แต่ในที่สุดนี้ผู้เขียนใคร่ขอยืนยันว่าเราจำเป็น

ลินคอล์น บาร์เน็ตต์, เอกภพและ ดร. ไอน์สไตน์, แปลจาก
The Universe and Dr. Einstein, โดย อรุณ รัชตะนาวิน (พระนคร:
สภาวิจัยแห่งชาติ ๒๕๑๓), หน้า ๑๐๕ - ๘

^๒ ดูหน้า ๖๕ - ๗๐

ต้องให้อภัยเตยารค์และทำเป็นมองไม่เห็นจุดอ่อนต่าง ๆ เหล่านี้เสียบ้าง ผู้เริ่มคนนั้นมักมีขอบกรอบผิดพลาดเสมอ เราเห็นจะต้องยอมรับว่าเป็น อีกครั้งหนึ่งที่ประวัติปรัชญาสามารถบันทึกความคิดในเรื่องการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลง (Dynamic) ของเอกภพลงไว้ได้นับแต่ยุคหลังของเฮเกิล เป็นต้นมา ความคิดเกี่ยวกับวิวัฒนาการเป็นการณสังทร (Perspective) ที่มนุษย์ในปัจจุบันจำเป็นต้องมองโลกตาเขาคิดจะมองใหญ่ถูกต้อง และ เตยารค์โคพพยายามอย่างค้ำยั้งแล้วในการที่จะแสดงวิธีมองโลกและเอกภพ อย่างกว้างขวางในรูปของศูนย์กลางเชิงคริสตจักรและควมมีอยู่แห่ง มนุษยชาติ เตยารค์เองก็โคเปิดทางใหญ่ขึ้นปรับปรุงแก้ไขต่อไป ดังคำ สรรภาพว่า

ในการเรียบเรียงคุณค่าเหล่านี้ ข้าพเจ้าอาจจะหลงทาง ผิดไปในหลาย ๆ จุด จึงเป็นหน้าที่ของผู้อื่นที่พยายามจะทำให้ คี่ขึ้นต่อไป ความหวังประการหนึ่งของข้าพเจ้าคือการโคกระทำ ใหญ่อนุสรุสึทังความเป็นจริง ความยากลำบากและความ เร่งเรวของปัญหา และในเวลาเดียวกันให้เห็นขอบชายและ รูปแบบซึ่งทางแก้ไขไม้อาจหนีพ้นไปได้ ”

Teilhard, The Phenomenon of Man, p. 290. "In this arrangement of values I may have gone astray at many points. It is up to others to try to do better. My one hope is that I have made the reader feel both the reality, difficulty, and urgency of the problem and, at the same time, the scale and the form which the solution cannot escape."